

Muslimers oplevelse af livet i København efter d. 7. oktober 2023

Den 10. januar 2025

Udarbejdet af
M.B.C.

For
Københavns Kommunes
Beskæftigelses- og integrationsudvalg

I samarbejde med:
Muslimernes Fællesråd

M.B.C.

Moos-Bjerre Consultants

Introduktion

MBC har gennemført en undersøgelse af, hvordan københavnske muslimer oplever det at være muslim i København efter d. 7. oktober 2023.

Undersøgelsen er gennemført for Beskæftigelses- og Integrationsudvalget i Københavns Kommune under Københavns Kommunes '[Handleplan mod racisme, etnisk diskrimination og hadforbrydelser](#)' med formål om at kvalificere nye og eksisterende indsatser. MBCs anbefalinger hertil fremgår af side 6-8. Rapporten er udarbejdet i samarbejde med Muslimernes Fællesråd (MFR). MFR har på baggrund af rapporten udarbejdet en række anbefalinger til kommunens videre arbejde med handleplanen. Disse fremgår af side 9-10.

Analysens datakilder

Analysen bygger primært på 15 kvalitative interviews med borgere bosat i København med muslimsk baggrund. Borgerne er udvalgt, så datamaterialet indeholder en bred repræsentation af køn, aldersgrupper, fødselssteder og beskæftigelser inden for gruppen af muslimer i København. Hertil inkluderer materialet både muslimer, der til hverdag bærer religiøse symboler og muslimer, der ikke gør. Til at kvalificere borgerinterviewene og udvikle anbefalinger er 9 interviews ligeledes gennemført med fagprofessionelle fra forskellige områder. Læs mere om undersøgelsen data og metode på side 31-33.

Definitioner af diskrimination, racisme og hadforbrydelser

I undersøgelsen benyttes samme definitioner, som optræder i Københavns Kommunes Handleplan mod racisme, etnisk diskrimination og hadforbrydelser fra 2024. Definitionerne tager afsæt i loven om etnisk ligebehandling, straffelovens racismeparagraf §266b og straffelovens §81.

Etnisk diskrimination: Direkte eller indirekte usaglig forskelsbehandling, som medfører, at en person pga. vedkommendes etnicitet får en ringere behandling end andre i tilsvarende situationer.

Racisme: At true, forhåne eller nedværdige andre på grund af vedkommendes (evt. formodede) race, hudfarve, nationale, etniske oprindelse eller tro.

Hadforbrydelser: En samlet betegnelse for en række forskellige forbrydelser (ofte vold) motiveret af fordomme og had til offeret pga. (formodninger) om offerets tilhørsforhold til en bestemt gruppe f.eks. offerets etnicitet eller religion.

Indholdsfortegnelse

00

Hovedkonklusioner og anbefalinger

Indledningsvist præsenteres undersøgelsens hovedkonklusioner samt anbefalinger – herunder anbefalinger fra hhv. M.B.C. og Muslimernes Fællesråd

01

Det offentlige rum

I **kapitel 1** gives et indblik i oplevelsen af at være muslim i det offentlige rum i København

02

Arbejdsliv

I **kapitel 2** fokuseres der på muslimers oplevelser på københavnske arbejdspladser

03

Den offentlige debat og demokratiet

I **Kapitel 3** præsenteres muslimers oplevelser af demokratiet og den offentlige debat

04

Offentlige og private services

Kapitel 4 omhandler oplevelser af offentlige og private services i København blandt muslimer

05

Børn og unge

I **Kapitel 5** behandles betydningen af d. 7. oktober 2023 og tiden herefter for børn og unge

06

Metode og data

I **Kapitel 6** redegøres for analysens metodiske tilgang og datagrundlag

Hovedkonklusioner

01

Muslimer oplever en større utryghed i det offentlige rum efter d. 7. oktober 2023

Muslimer bosat i København føler sig mere utrygge i det offentlige rum efter d. 7. oktober 2023. Det gælder især muslimske kvinder. Offentlig transport beskrives som særlig ubehagelig.

Mange muslimer forsøger derfor at undgå opmærksomhed. Dette gør de f.eks. ved at undlade at tale arabisk eller tale om deres politiske eller religiøse holdninger og baggrund i det offentlige rum.

02

Tonen i den offentlige debat opleves som hård og ekstrem

Muslimere oplever, at den offentlige debat er ubehagelig overfor muslimer. De oplever, at tonen er blevet mere ekstrem, og at racisme normaliseres. Dette gælder særligt fra politisk side. Dog oplevede mange også tonen som ubehagelig forud for d. 7. oktober 2023.

Tonen og villigheden til at komme med voldsomme udtalelser om muslimer på sociale medier bidrager ligeledes til en generel følelse af fremmedgørelse.

03

Muslimere oplever en berøringsangst overfor situationen og en mangel på medførelse på deres arbejdsplads

Flere muslimer oplever, at de har haft det svært på arbejdspladsen efter d. 7. oktober 2023. De oplever en manglende forståelse og støtte fra kollegaer og ledelse i relation til deres sorg. Overordnet oplever de, at der er en berøringsangst omkring at tale om situationen på arbejdet. Det medfører, at de har svært ved at finde ro, når situationen fylder så meget i dem.

04

Flere oplever en større forståelse for deres sorg og perspektiv i befolkningen efter d. 7. oktober 2023

Flere muslimer oplever, at der er kommet en større forståelse for deres sorg, vrede og synspunkter. Dette ses især ved propalæstinensiske demonstrationer i København, hvor de mærker, at københavnere fra forskellige religioner, kulturer og etniciteter står sammen, og deler deres sorg.

Hovedkonklusioner

05

Børn og unge er særligt udsatte i den nuværende situation

Muslimske børn og unge er påvirket af situationen i mindst samme grad som de voksne, hvilket kan risikere at påvirke deres trivsel på langt sigt. Borgere og fagprofessionelle på børne-, unge- og skoleområdet peger derfor på, at det er særligt vigtigt at have fokus på børn og unge ifm. nye initiativer.

Fagprofessionelle fremhæver dertil, at børn og unge er særligt påvirkelige og kan føle sig nødsaget til at tage parti i konflikter f.eks. påvirket af det, de ser online. Det er derfor vigtigere end før, at børn og unge lærer at reflektere over de indtryk, de får, og egne holdninger.

06

Unge tør ikke udtrykke deres holdninger og meninger offentligt i frygt for konsekvenser

Flere muslimer oplever, at der bliver slået hårdt ned på kritiske udtalelser omkring situationen. I frygt for at blive misforstået udtrykker flere unge derfor ikke deres holdninger offentligt. Det er en ny udvikling fra tidligere lignende situationer, som fagprofessionelle finder særligt bekymrende.

Når de unge ikke udtrykker sig offentligt, reducerer det muligheden for fagprofessionelle til at gribe ind, før den unge udtrykker sig på en uhensigtsmæssig måde.

07

Muslimer har både gode og dårlige oplevelser med offentlige- og private services

Nogle muslimer oplever, at de bliver udsat for diskrimination ifm. offentlige- og private services, mens andre ikke oplever nogen form for diskrimination. Generelt er opfattelsen dog, at situationen ikke har ændret sig efter d. 7. oktober 2023.

Flere borgere nævner dog, at de ikke oplever, at anmeldelser af racisme, diskrimination og hadforbrydelser tages alvorligt af politiet og andre myndigheder.

08

Mange udtrykker mistillid til det danske demokrati og deres ytrings- og religionsfrihed

Muslimer fortæller, at deres tillid til det danske demokrati er mindsket efter d. 7. oktober 2023. De føler ikke, at de har den samme adgang til ytrings- og religionsfrihed som andre borgere, og de oplever en manglende demokratisk repræsentation.

Det har bl.a. ført til, at flere ikke længere ønsker at stemme ved kommunal- eller folketingsvalg.

Anbefalinger fra M.B.C

M.B.C.

Anbefalingerne på denne side er udarbejdet af M.B.C på baggrund af indsigterne fra denne undersøgelse.

01

Kampagner eller aktiviteter bør ikke have et afgrænset fokus på én gruppe

Flere borgere og fagprofessionelle efterspørger større oplysning, der bidrager til empati og forståelse for andres perspektiver og oplevelser. Det kan f.eks. være ved at sætte fokus på, at København er for alle på tværs af kultur og religiøse forskelle.

Det er et opmærksomhedspunkt for flere borgere og fagprofessionelle, at kampagner eller aktiviteter ikke bør have et afgrænset fokus på alene muslimer eller jøder, da det kan bidrage til at skabe et modsætningsforhold, hvilket undgås, hvis der i stedet er et bredt fokus på københavnere generelt.

02

Gør opmærksom på initiativer målrettet muslimer i Københavns Kommune

Igennem denne undersøgelse er det blevet tydeligt, at mange muslimer i København ikke kender til de initiativer, indsatser og tilbud, som Københavns Kommune bidrager til, og som bl.a. er målrettet muslimer i Kommunen.

Det er derfor relevant at udbrede kendskabet til eksisterende initiativer, indsatser og tilbud.

Det gælder også blandt fagprofessionelle ifm. materialer, der klæder dem på til at håndtere udfordrende situationer som følge af traumatiske begivenheder f.eks. blandt børn og unge.

03

Udvikl aktiviteter, der kan fungere som platforme for dialog mellem befolkningsgrupper

Både muslimer og jøder efterspørger i tiden efter d. 7. oktober 2023 et rum for dialog, hvor det er muligt at nærme sig hinanden og genoptage samtaler som de to grupper tidligere har haft i mange år. Borgerne og fagprofessionelle vurderer, at sådanne aktiviteter vil kunne bidrage til udveksling af perspektiver, der kan mildne den nuværende situation.

Det er dog centralt for begge befolkningsgrupper, at der ikke sættes krav om holdninger eller afstandtagen på forhånd, da det i sig selv kan opleves diskriminerende.

Anbefalinger

M.B.C.

Anbefalingerne på denne side er udarbejdet af M.B.C på baggrund af indsigterne fra denne undersøgelse.

04

Bidrag til skoler og uddannelsesinstitutioners mulighed for at undervise i vedrørende kultur- og religionshistorie

Flere borgere peger på, at de gerne så, at der var et større fokus på kultur- og religionshistorie i uddannelsessystemet på tværs af skoletyper, der kan bidrage til en større forståelse for københavnere med andre kulturelle og religiøse baggrunde

Det kunne på kort sigt f.eks. være gennem materiale til temauger eller -dage. Andre forslag går ligeledes på at tilbyde et ungeteam med forskellige kulturelle perspektiver som oplægsholdere.

Det er dog centralt, at der ikke alene er fokus på islamisk og jødisk kultur, da det kan bidrage til konflikt.

05

Opfordr til sociale aktiviteter og fællesskaber mellem jødiske- og muslimske skoler

Undersøgelsen peger på, at børn og unge generelt let tager unuanceret parti ifm. begivenheder som d. 7. oktober og tiden efter. Det er derfor centralt at bidrage til refleksion og en større forståelse for andre perspektiver også blandt jødiske og muslimske børn og unge. Både muslimer og jøder fremhæver i den forbindelse, at sociale aktiviteter mellem muslimske og jødiske skoler og børn og unge kunne bidrage til en større forståelse.

De unge er meget påvirkede af situationen, men fagprofessionelle peger på, at det er i stigende grad muligt at indgå i en konstruktiv dialog.

06

Som arbejdsgiver kan Københavns Kommune være en inspiration for andre arbejdspladser med hensyn til vilkår omkring sorg og ekstraordinære begivenheder

Denne undersøgelse peger på, at det er vigtigt at have et beredskab på arbejdspladsen, der sikrer forståelse og rummelighed ifm. situationer, hvor medarbejdere gennemlever en stor sorg eller rammes af ekstraordinære begivenheder. Her efterspørges bl.a. mulighed for sorgdage og psykologtimer.

Ved at udvikle standarder og offentligt tilgængelige materialer til ledere og medarbejdes håndtering af sådanne situationer kan kommunen være til inspiration for andre arbejdsgivere.

Anbefalinger fra M.B.C

M.B.C.

Anbefalingerne på denne side er udarbejdet af M.B.C på baggrund af indsigterne fra denne undersøgelse.

07

Bidrag til muligheden for krisehjælp ifm. med ekstraordinære begivenheder, der rammer en større gruppe i kommunen

Muslimere i København efterspørger, at der havde været en opsøgende indsats med krisehjælp efter d. 7. oktober 2023 og i tiden herefter. Det gælder bl.a. psykologbistand og -støtte.

Det kan derfor overvejes at bidrage til, at en sådan indsats udvikles og kan aktiveres ifm. begivenheder, der medfører, at en større gruppe rammes af stor sorg.

Behovet for et tilbud gælder særligt børn og unge på kanten af samfundet, hvor fagprofessionelle ikke vurderer, at der i dag er den nødvendige støtte.

Anbefalinger fra Muslimernes Fællesråd (MFR)

Anbefalingerne på denne side er udarbejdet af Muslimernes Fællesråd på baggrund af indsigterne fra denne undersøgelse.

01

Anerkend islamofobi – det eksisterer

MFR anbefaler at begrebet *islamofobi* anerkendes på lige fod med begrebet *antisemitisme* i bekæmpelsen af hadforbrydelser og diskrimination.

En anerkendelse af islamofobi vil give kommunen mulighed for at udvikle målrettede indsatser mod hadforbrydelser og diskrimination, der specifikt rammer københavnske muslimer.

Vores nabolande anerkender begrebet, og det har skabt positive resultater i bekæmpelsen af diskrimination – hvorfor tøver København?

02

Tal højt om hadforbrydelser imod muslimer

MFR anbefaler større anerkendelse af, at hadforbrydelser mod københavnske muslimer er eksisterende, invaliderende og til tider terroriserende for den enkelte borger. Islamofobi rammer ikke kun muslimer, men også folk, som tages for at være muslimer.

Der skal kunne tales højt om islamofobi, hvor man forsøger at ramme mennesket ud fra hans/hendes (formodede) religiøse bekendelse.

03

Tydeligere indsats mod islamofobi

MFR anbefaler tydeligere indsats for at reklamere for de igangværende tiltag imod hadforbrydelser og diskrimination. Mange af vores medlemmer er i vildrede over, hvordan og hvor man hurtigt kan henvende sig.

MFR har udviklet apps til hurtig registrering og databehandling; måske vil kommunen samarbejde om dette projekt med os?

MFR anbefaler desuden oprettelsen af et diskriminations-psykologisk kriseredskab.

Anbefalinger fra Muslimernes Fællesråd (MFR)

Anbefalingerne på denne side er udarbejdet af Muslimernes Fællesråd på baggrund af indsigterne fra denne undersøgelse.

04

Mere kommunalt samarbejde med muslimske organisationer

MFR anbefaler tættere kommunalt samarbejde med at få struktureret det behov for registrering og beskyttelse imod diskrimination, som københavnske muslimer har i dag, og gerne skræddersyet københavnske elever, børn og unge, og voksne mænd og kvinder på arbejdspladser og uddannelser.

MFR har fingeren på pulsen og kender muslimske københavneres dagligdag, og vi registrerer årlige hændelser.

05

Tag den stigende diskrimination mere seriøst

Rapporten viser en stigende og voldsom diskrimination, der gør muslimer i København utrygge i hverdagen.

Københavnske muslimer føler ikke, at deres bekymringer tages alvorligt af myndighederne.

MFR mener, at diskrimination og hadforbrydelser mod muslimer skal tages ligeså seriøst som andre hadforbrydelser.

06

Politisk samarbejde frem for negative restriktioner

MFR anbefaler, at politikerne ændrer den negative tone og restriktive politik over for borgere med muslimsk baggrund. Et negativt politisk miljø har alvorlige konsekvenser for københavnske muslimers adfærd i samfundet og truer vores fælles demokratiske rettigheder.

Politikerne bør på en positiv måde implementere forebyggelsesprogrammer og oplysningskampagner, som mindsker fordomme og konflikter mellem forskellige religiøse og etniske grupper.

Kapitel 1

Det offentlige rum

Følgende kapitel giver et indblik i borgernes oplevelse af at være muslim i det offentlige rum i København dvs. steder, hvor alle har adgang så som på gaden, i offentlig transport, i parker og på pladser mv. I kapitlet uddybes følgende fund:

- 📍 Særligt kvinder, der bærer tørklæde, oplever utryghed i det offentlige rum
- 📍 Den offentlige transport er særligt utryg
- 📍 Muslimer undgår at skille sig ud i det offentlige rum
- 📍 Demonstrationer har været en positiv oplevelse for mange muslimer

Særligt kvinder, der bærer tørklæde, oplever utryghed i det offentlige rum

Det er særligt interviewede kvinder, som udtrykker, at de føler sig udsatte og utrygge i det offentlige rum i København. Kvinderne udtrykker, at følelsen af utryghed er steget efter d. 7. oktober 2023 i det offentlige rum, mens mænd ikke udtrykker samme oplevelse. Mændene peger dog på, at de også i høj grad oplever, at kvinderne udsættes for mest racisme, og at det også påvirker dem.

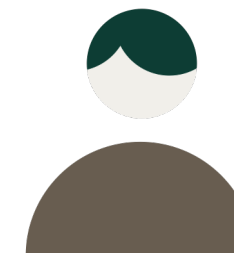
Alle de interviewede muslimske kvinder i undersøgelsen, der bærer tørklæde, udtrykker efter d. 7. oktober 2023 at have været udsat for overfald, forsøg på at rive deres tørklæder af eller modtaget ubehagelige kommentarer om deres etnicitet eller religiøsitet i det offentlige rum i København. At kvinder er mere udsatte end mænd i relation til racisme kan bl.a. skyldes, at de bærer tørklæde, hvilket gør deres muslimske baggrund tydelig for mennesker omkring dem.

Kvinderne har ikke ændret opførsel i forhold til at bære religiøse markører, men de forsøger på ikke at gøre opmærksomme på sig selv ved at være stille og neutrale i det offentlige rum. Flere nævner dog, at de i mindre grad end tidligere bevæger sig ud i det offentlige rum.

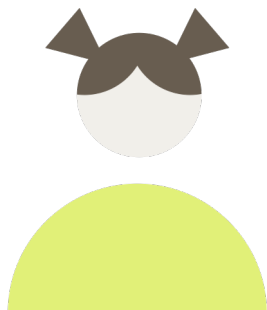
"Det er ikke så tydeligt som mand, som når jeg færdes med kvinder med tørklæde. Verbale og fysiske overfald oplever mange kvinder særligt."

Borger

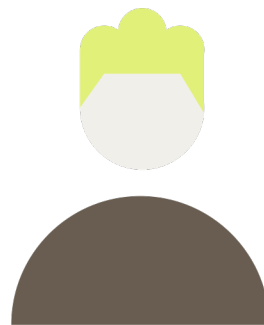
"Den manglende tryghed har været der før. Jeg er blevet råbt op pga. tørklædet og mit udseende. Man ser mig klart som muslim. Efter d. 7. føler jeg mig mere utryg."

Borger

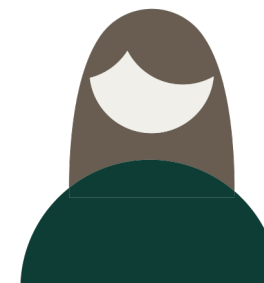
"Efter det her år, så føler jeg mig utryk. Det har jeg aldrig prøvet før. Jeg er opmærksom på mine omgivelser."

Borger

"Blikke i offentligheden. Også derfor jeg ikke rigtigt går ud. Jeg vil ikke ind i byen."

Borger

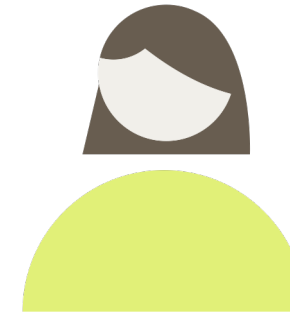
"Hver gang, der er nogle, der siger noget til os, så siger de, at det er svært at se det, der sker. Det er faktisk rart. Det er både etniske og ikke-etniske danskere."

Borger

Den offentlige transport er særligt utryg

Flere, igen særligt kvinder og deres familie, udtrykker i interviewene, at de føler sig utrygge ved at rejse med offentlig transport i København, hvilket er en stor udfordring, da de er afhængige af denne i deres dagligdag.

Mange har oplevet racistiske og diskriminerende episoder før d. 7. oktober 2023, men de oplever, at antallet af episoder er steget siden da. De oplever bl.a. busser, der ikke stopper for kvinder med tørklæde, folk, der lægger ting på sæder for at undgå at side ved siden af dem, umotiverede verbale overfald og at blive spyttet på. Disse oplevelser skaber utryghed, og en følelse af manglende støtte fra medpassagerer og chauffører, som ikke træder ind og gør noget ved racistiske og diskriminerende episoder.

"Sidder i bussen i min egen verden. En person kigger meget surt på mig. Han kommer så ned og spytter på mig og råber og skriger ad mig. Siger, at 'jeg slår dig ihjel', 'jeg hader din profet'. 'Jeg hader din verden.' Men der var ingen, der gjorde noget. Der var en gammel dame, der smilte og frydede sig."

Borger

"Hvis jeg er i offentlig transport, er jeg ikke tryk ved at tale mit modersmål. Og fordi jeg går med tørklæde, skal jeg tænke over, hvor jeg går, så folk ikke ser mig som en af 'dem'."

Borger

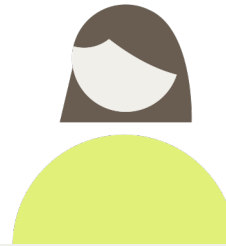

Muslimer undgår at skille sig ud i det offentlige rum

Efter d. 7. oktober 2023 har flere af de interviewede muslimer ændret deres opførsel og i højere grad end tidligere lagt bånd på sig selv i det offentlige rum for at undgå ubehagelige situationer i både religiøse og politiske sammenhænge.

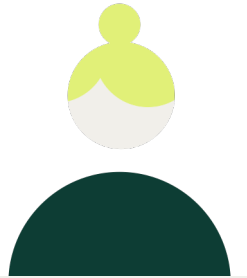
Mange føler sig ikke trygge ved at tale arabisk offentligt i København, da det kan tiltrække uønsket opmærksomhed og føre til ubehagelige situationer. Nogle undgår nu også at udtrykke deres holdninger til f.eks. politik offentligt af frygt for at blive dømt af andre borgere, hvilket de ikke i samme grad oplevede var nødvendigt tidligere.

Flere beskriver, at de oplever større opmærksomhed i det offentlige rum, når de bærer tøj, der viser støtte til Palæstina. Det er således væsentligt at være opmærksom på, at utryghed også opstår blandt muslimer i ikke-religiøse sammenhænge. Mange muslimer opfatter dog også disse som en del af deres muslimske identitet. Det bidrager således også til, at muslimer er særligt opmærksomme på deres omgivelser og ændrer adfærd i det offentlige rum for ikke at tiltrække sig opmærksomhed.

"De der steder, hvor du sidder tættere, fx caféer eller offentlig transport. Der synes jeg ikke, at man kan tale om det politiske. Nu undgår jeg at udtrykke mine holdninger offentligt."

Borger

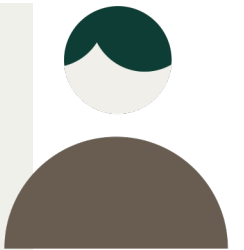

"Også nogen gange at fylde mindre på en måde. Sådan, at man ikke snakker højt i offentlige rum. Især, når de kan se på en, at man er religiøs, bliver man altid sat under mikroskop."

Borger

"Når jeg har kufiyyeh på, står jeg ikke tæt på toget, fordi jeg har en tanke om, at nogen kan skubbe mig ned."

Borger

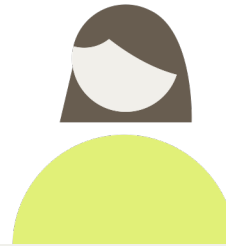

Demonstrationer har været en positiv oplevelse for mange muslimer

De interviewede muslimer, der har deltaget i propalæstinensiske demonstrationer, beskriver det som en positiv og helende oplevelse.

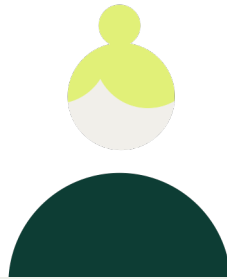
De beskriver, at det er en rart at opleve fællesskab, hvor muslimer kan udtrykke deres sorg og være blandt andre forstående københavnere. Demonstrationerne føles sikre og giver dem mulighed for at udtrykke deres følelser og holdninger uden bekymring.

Muslimerne værdsætter, at demonstrationerne inkluderer københavnere fra forskellige etniske baggrunde herunder etniske danskere, muslimer og jøder m.fl.. Det fællesskab har vist dem, at der er støtte fra mange sider, hvilket betyder meget for dem. I forlængelse heraf udtrykker flere muslimer, at de i tiden efter d. 7. oktober 2023 har oplevet en stigende forståelse for deres sorg og vrede blandt andre københavnere. Det giver en fornemmelse af at være en del af det store fællesskab, som mange ellers både tidligere og i andre sammenhænge ikke på samme vis har følt.

"Det har været opløftende at være til demonstration. Du er et sted med mennesker fra alle mulige klasser, fra forskellige religioner og etniciteter. Det er smukt under så forfærdelige begivenheder."

Borger

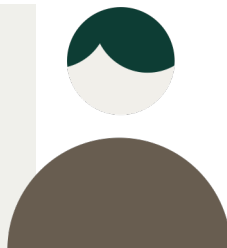

"Jeg har deltaget i demonstrationer. Det har været rart at samle sig og komme ud med sit budskab. Det er dejligt at se andre nationaliteter, der deltager."

Borger

"Det er meget fredeligt, selvom der er tusinder af mennesker med samme tankegang og mål. Vi vil bare have, at de slutter med alle de ting. At der findes en slutning på det her."

Borger

Kapitel 2

Arbejdsliv

Dette kapitel sætter fokus på arbejdsliv blandt voksne borgere med muslimsk baggrund, og deres oplevelse af det at være muslim i denne sammenhæng. I kapitlet uddybes følgende fund:

Muslimere oplever en mangel på omsorg samt berøringsangst på arbejdspladsen

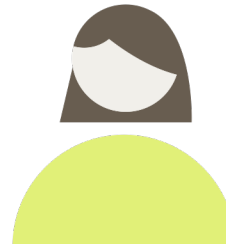

Muslimer oplever en mangel på omsorg samt berøringsangst på arbejdspladsen

Blandt de interviewede muslimer udtrykker flere, at de ikke oplever at få den støtte og omsorg fra deres arbejdsplads, som de har behov for, efter begivenhederne d. 7. oktober 2023. Flere muslimer oplever forskelsbehandling i forhold til deres etnisk danske kollegaer. De oplever, at der er stor medfølelse for deres kollegaer ved dødsfald i familien, men at der ikke er den samme medfølelse for muslimer med familiemedlemmer, der er døde uden for Danmark. Det opleves, at etnisk danske kollegaer undgår at tale om konflikten og har berøringsangst hermed.

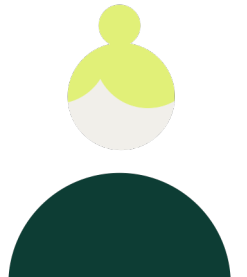
Muslimer efterspørger et beredskab på arbejdspladsen ifm. kriser

Både fagprofessionelle og muslimer efterspørger krisehjælp på arbejdspladsen i forbindelse med eksempelvis dødsfald i familien ifm. konflikter. Mange er de interviewede muslimer oplever, at de har skulle gemme deres sorg væk på arbejdspladsen og ikke har haft mulighed for at tage fri til at behandle den.

"Der er en berøringsangst. Jeg ville ønske, at der var en mulighed på arbejdet for at få støtte. Der er bare ikke den forståelse fra arbejdet, selv når jeg har 9 familiemedlemmer, der er døde."

Borger

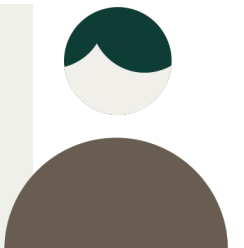

"Der er ikke rigtigt noget, der har ændret sig. Jeg har skiftet arbejdsplads undervejs, så det er lidt specielt. Begge steder har emnet været diskuteret ved frokostbordet, og vi var enige om, hvor slemt det er."

Borger

"Det kan være, at de gerne vil tale ud, så lad dem gøre det. Vær ekstra opmærksom. Vi [arbejdspladsen] skal ikke give et politisk forum, men tage os af dem. Der er bare berøringsangst i Danmark."

Fagprofessionel, Arbejdsmarkedsområdet

Kapitel 3

Den offentlige debat og demokratiet

Det følgende kapitel præsenterer undersøgelsens indsigter omkring muslimske københavnernes oplevelse af den offentlige debat i relation til muslimer samt deres oplevelse af demokrati. I kapitlet uddybes følgende fund:

Muslimer udtrykker en lav tillid til det danske demokrati

Tonen i den offentlige debat opleves voldsom særligt på sociale medier

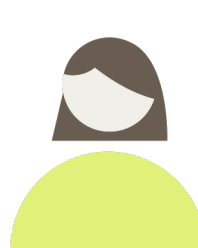
Muslimer udtrykker en lav tillid til det danske demokrati

I flertallet af interviewene udtrykker muslimer, at de har mistillid til det danske, demokratiske system og føler, at det danske demokrati ikke varetager deres interesser. Mistilliden og håbløsheden er steget efter d. 7. oktober 2023.

Mistilliden skyldes hovedsageligt en oplevelse af, at de ikke har ytrings- og religionsfrihed i Danmark. Muslimer mener, at andre grupper har mere frihed og beskyttelse, hvilket giver dem en følelse af at blive forskelsbehandlet.

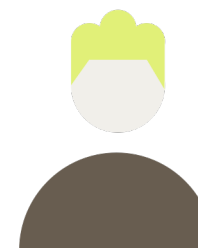
Fagpersoner på børne- og ungeområdet peger bl.a. på, at der er blevet slået meget hårdt ned på negative ytringer omkring Israel fra politiets side, mens muslimerne oplever, at negative ytringer omkring muslimer, går ustraffet hen. Det skaber en følelse af mangel på ytringsfrihed blandt flere af de interviewede.

Størstedelen af de interviewede muslimer ville ikke stemme ved valg, da de har mistet troen på det politiske system særligt efter d. 7. oktober 2023. De føler sig ikke repræsenteret af partierne og politikerne, hvilket skaber en følelse af håbløshed. De oplever, at politikere overordnet bidrager til at tale muslimer ned.

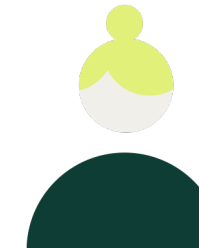
"Vi bliver ikke behandlet godt. Det gør vi ikke. Vi føler at ytringsfrihed og demokrati er forbeholdt danskere."

Borger

"Der er ikke ytringsfrihed. Ingen religionsfrihed. De strammer mere og mere."

Borger

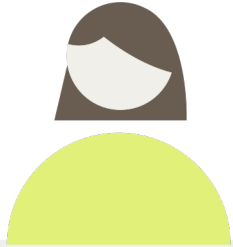
"Jeg ville ikke stemme. Jeg har tidligere været politisk engageret. Jeg kan bare ikke se, hvem det er jeg skal give min stemme."

Borger

"Den generelle oplevelse med politikere er meget negativ. Muslimer er det sorte får ifm. politiske tiltag. Muslimer skaber kun problemer. Det er dehumaniserende."

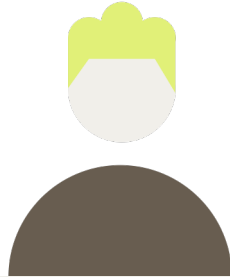
Borger

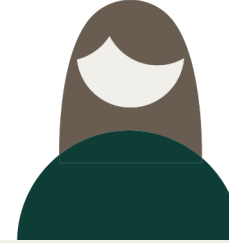
"Det ville gøre en meget stor forskel, hvis officielle personer sagde, at muslimer er danskere. Man føler sig som dansker, men man er ikke rigtig dansker. Politisk anerkendelse ville betyde så meget. Lige nu er det som, at man ikke er del af noget."

Borger

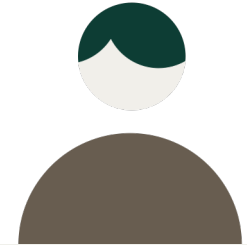
"På sociale medier oplever jeg, at danskere kommer med meget voldsomme udtalelser. Man bliver helt ked af det. Så snart, der er noget negativt, så er der så mange kommentarer."

Borger

"Jeg er skeptisk overfor politikere og tænker, at de vil fikse stemmer frem for at skabe forandring. Jeg har nul tiltro og tillid til, at de vil handle på sådan nogle ting. Jeg har en stærk mistro. Jeg er holdt op med at stemme."

Borger

"Så meget stigmatisering og generalisering. Man får følelsen af, at man ikke er velkommen. Det er blevet værre over tid. Det kan påvirke folks psyke og gøre det svært at deltage i landet. Jeg ser den ene hadefulde kommentar efter den anden."

Borger

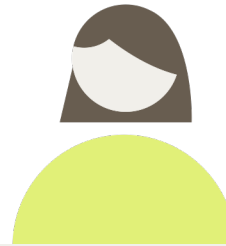
Tonen i den offentlige debat opleves voldsom særligt på sociale medier

Alle interviewede muslimer oplever den offentlige debat som meget voldsom, og at tonen er blevet mere ekstrem efter d. 7. oktober 2023.

De interviewede muslimer føler, at racistiske og indvandrerfjendske udtalelser er blevet normaliseret i den politiske debat og den offentlige samtale. De oplever, at tonen mod muslimer er blevet hårdere og oplever den ofte racistisk. Herunder oplever de, at muslimer får skylden for mange af samfundets problemer.

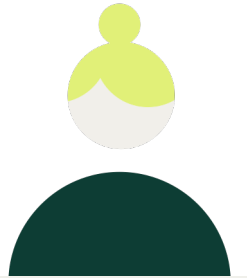
Muslimer ser en lignende udvikling i de klassiske medier, hvor de mener, at fokus er på negative historier om muslimer, og at positive aspekter mangler. Denne udvikling betyder meget for deres oplevelse af at være velkomne i København og Danmark.

I alle interviewene udtrykkes det, at tonen og debatten på sociale medier er blevet langt mere voldsom efter d. 7. oktober 2023. Opslag om muslimer er præget af ekstreme, racistiske og diskriminerende kommentarer.

"Det føles så dårligt at se de racistiske kommentarer. Folk er så uvidende. Det er blevet værre. Nu har danskere intet filter og ser det som normalt at kritisere folk og en religion."

Borger

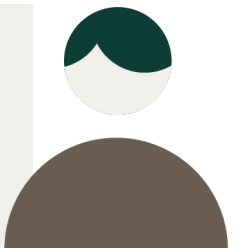

"Politikere har nærmest en konkurrence om, hvem der har den hårdeste tone. Det nye er, at det er over midten i politik, hvor det nu er okay at sige grimme ting om muslimer."

Borger

"Det er blevet meget værre over tid. Jeg tør næsten ikke læse kommentarer. Selv hvis et barn er dødt, så skriver folk forfærdelige ting."

Borger

Kapitel 4: Offentlige og private services

Kapitel 4 giver et indblik i muslimske københavneres opfattelse af deres møde og relation til offentlige- og private services i København efter d. 7. oktober 2023. Med offentlige services henvises til den generelle kontakt med myndigheder. Med private services menes kontakten med virksomheder herunder dagligvarebutikker og banker. I kapitlet uddybes følgende fund:

Muslimere har både gode og dårlige oplevelser med myndigheder

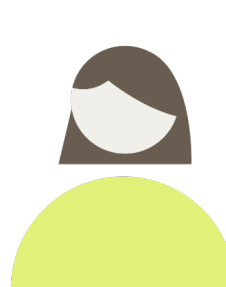
Muslimere oplever i nogen grad forskelsbehandling i private services

Muslimer har både gode og dårlige oplevelser med myndigheder

I interviews udtrykker flere muslimer, at de oplever, at de ikke føler sig set og hørt i københavnske offentlige services. Andre udtrykker dog, at de samtidig har gode erfaringer med forskellige offentlige services. Der er altså en vis forskel i muslimers oplevelser af offentlige services i København. Generelt vurderer borgerne dog, at dette er på samme niveau som før d. 7. oktober 2023.

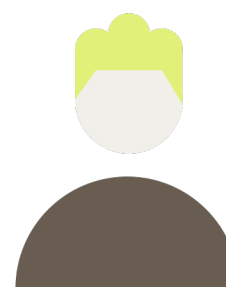
Nogle oplever, at de ikke har samme muligheder som andre for at anmelde racisme, diskrimination og hadforbrydelser og har dårlige oplevelser med politiet i København. Flere af de interviewede muslimer har haft dårlige oplevelser ved lægen, på jobcentret og på hospitaler. De føler, at de bliver taget mindre alvorligt ved smerter hos lægen og på hospitalet end andre.

Andre har positive oplevelser og føler, at myndighederne tager sig godt af dem. En fagprofessionel fortæller, at muslimer anmelder racisme, diskrimination og hadforbrydelser i højere grad end tidligere, hvilket for dem indikerer, at der er en stigende tillid til myndighederne blandt muslimer.

"Der er et behov for, at hadforbrydelser bliver taget alvorligt. Man føler ikke, at politiet gør noget ved det."

Borger

"Jeg vil sige, at jeg oplever flere og flere anmeldelser fra muslimer, hvilket tyder på, at de er blevet mere trygge ved os."

**Fagprofessionel,
Politi**

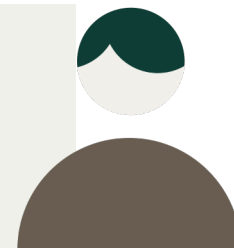

"Jeg går meget til min læge og til biblioteket. Og jeg skal til speciallæge snart. Jeg har ikke oplevet noget dårligt. Jeg er blevet behandlet godt."

Borger

"Det er blevet værre i forhold til, hvordan du bliver behandlet både af hospitaler, kommuner og lignende."

Borger

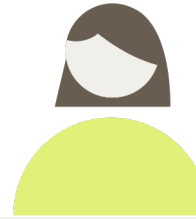

Muslimer oplever i nogen grad forskelsbehandling i private services

Størstedelen af de interviewede muslimer har oplevet forskelsbehandling og racisme i private services som supermarkeder, caféer, restauranter og banker i København. Der er dog også en andel af de interviewede, der udtrykker, at de oplever at blive behandlet på lige fod med alle andre. Generelt vurderer borgerne, at dette er på samme niveau som før d. 7. oktober 2023.

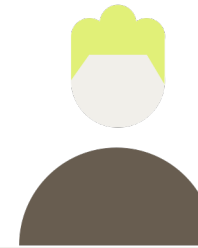
Flere københavnske muslimer finder det ubehageligt at handle i supermarkeder i København, da de føler sig dømt af andre kunder og oplever at blive behandlet dårligere af medarbejderne. Nogle er blevet anklaget for at stjæle uden grund og har oplevet racistiske udtalelser fra andre kunder uden indgriben fra personalet. Den manglende støtte fra personalet og andre kunder opleves som særligt sårende.

Efter d. 7. oktober 2023 undgår mange af de interviewede muslimer restauranter og caféer, der er ejet af danskere, da de føler sig set skævt til. I stedet vælger de muslimske caféer og restauranter, hvor de føler sig mere accepterede.

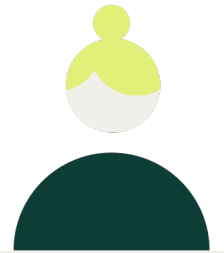
"Jeg undgår det bare. Fordi det føles som, at folk tænker, at jeg stjæler. Det er meget bestemte steder, jeg går på. Tyrkiske restauranter går jeg bare på nu."

Borger

"Personligt har der været et par episoder med andre kunder, der har sagt noget racistisk. Personalet gør ikke noget."

Borger

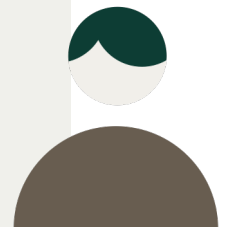

"Jeg kan godt mærke, vi er begyndt ikke at tage på caféer, som er meget danske i det eller restauranter. Så føler vi ikke, at man bliver dømt eller kigget på."

Borger

"Jeg har ikke oplevet noget, nej. jeg synes generelt folk der arbejder i service branchen er meget professionelle."

Borger

Kapitel 5: Børn og unge

Gennem undersøgelsen har flere borgere haft en særlig opmærksomhed omkring børn og unge. I dette kapitel præsenteres borgernes og fagprofessionelles vurdering af situationens betydning for muslimske børn og unge i København. I kapitlet uddybes følgende fund:

- 📍 Skolerne har et særligt ansvar for at favne alle børn og unge
- 📍 Børn og unge er særligt udsatte i den nuværende situation
- 📍 Unge tør ikke udtrykke deres holdninger offentligt

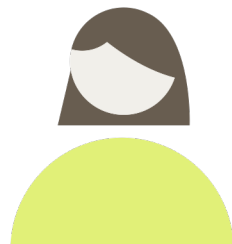

Skolerne har et særligt ansvar for at favne alle børn og unge

Muslimske forældre oplever, at deres børn har haft negative oplevelser på skoler i København efter d. 7. oktober 2023, og at de er blevet udsat for negativ forskelsbehandling. F.eks. krævede en lærer, at en muslimsk elev tog sit tørklæde af og en anden udtrykte sig hadefuldt om islam uden reaktion fra skoleledelsen. En fagprofessionel forklarer, at det er særligt vigtigt, at ansatte på skolerne er meget varsomme med, hvad de udtaler sig om, da skolen er et vigtigt og trygt rum for børn og unge.

Opmærksomhed på dialog om alternative perspektiver er vigtigt

I undervisningen beskriver en fagprofessionel på børne- og ungeområdet, at nogle børn og unge med muslimsk baggrund får deres nyheder fra sociale medier og arabiske nyhedsmedier. Det kan resultere i alternative perspektiver på konflikter mv. end dem, der præsenteres i danske medier. Det er således centralt, at man i dialogen med børn og unge giver plads til, at sådanne alternative perspektiver også drøftes respektfuldt.

”Lærere, der ytrer deres private holdning på deres arbejdsplads, er et problem. Det bør man gøre noget ved. Det bringer intet godt med sig, at de hører hadske ting fra lærere.”

Borger

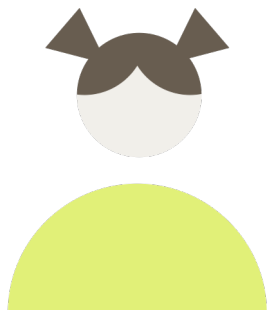
”Der er lærere, der har udtalt sig fordomsfuldt. Det er helt sikkert, at der er utroligt mange, der er klodsede. Lærerne bliver nødt til at være meget sensitive.”

Fagprofessionel, børne- og ungeområdet

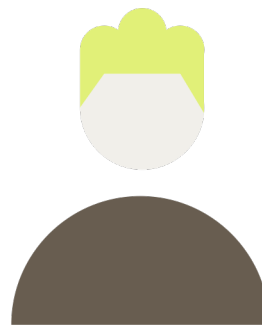
”Min datter har skiftet skole, fordi hendes lærer blev ved med at sige, at hun støttede Israel. Hun sagde, at hun hadede tørklæde, og alt det islam står for.”

Borger

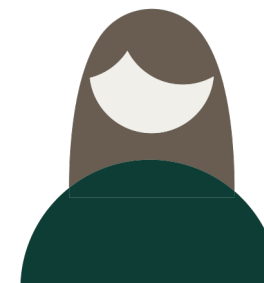
“Der er ingen tvivl om, at de er påvirkede af det. Det påvirker deres opfattelse af at være lige meget værd som borger og københavnere.”

Fagprofessionel, det sociale boligområde

“For børnene har det meget handlet om frygt for krig, og at børn kan dø.”

Fagprofessionel, skoleområdet

“Det virker til, at børnene har følt sig mere angrebet, de har hørt flere udråb. Det er som om, det har tydeliggjort det.”

Fagprofessionel, skoleområdet

Børn og unge er særligt udsatte i den nuværende situation

Flere påpeger, at det er vigtigt at have fokus på børn og unge ifm. nye initiativer, da det er blandt de unge, at den nuværende situation kan gøre størst skade. Det forklares ved, at børn og unge generelt er særligt påvirkelige og kan have svært ved at forstå konflikters komplekse baggrund. Fagprofessionelle beskriver, at børn og unge kan indtage unuancerede holdninger påvirket af det, de ser online, hvilket kan præge deres syn på verden og skabe fordomme over for mennesker med andre perspektiver.

Det er centralt at bidrage til forståelse for andre perspektiver

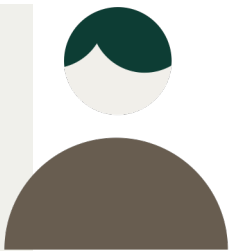
Både fagprofessionelle og muslimer gør opmærksomme på, at det er vigtigt at bidrage til rummelighed og en forståelse for andre perspektiver blandt børn og unge. Bl.a. forslår flere, at man faciliterer aktiviteter og arrangementer med henblik på at skabe sociale fællesskaber på tværs af kulturelle skel, hvilket kan bidrage til en større forståelse mellem grupperne. Dertil fremhæves det, at et større fokus på kulturhistorie i folkeskolen ligeledes vil bidrage til en større forståelse for andre perspektiver.

Opmærksomheden omkring konflikten er faldende, hvilket giver plads til dialog

Fagprofessionelle på børne- og ungeområdet herunder skoleledere og SSP-medarbejdere beskriver, at situationen efter d. 7. oktober ikke er lige så anspændt som tidligere og ikke fylder lige så meget i de unges bevidsthed. I den forbindelse peger en fagprofessionel på, at de oplever, at det i højere grad end tidligere nu er muligt at skabe en dialog med de unge og tale om situationen omkring den 7. oktober og tiden efter uden at skabe en konflikt.

"Det, der har været den store forskel på denne konflikt og de tidligere, er de sociale medier. Mange unge, der ikke plejede at blande sig, gjorde det, fordi de også fik meget materiale fra bl.a. TikTok. Det er ikke så nuanceret."

Fagprofessionel, børne- og unge området

Unge tør ikke udtrykke deres holdninger offentligt

En fagprofessionel på børne- og unge området fremhæver, at det i situationer som denne er helt centralt, at fagprofessionelle omkring børn og unge har mulighed for at bidrage til refleksion hos den enkelte. Det gælder særligt børn og unge på kanten af samfundet. I øjeblikket oplever man dog, at mange unge ikke længere tør udtrykke deres holdninger, men i stedet holder dem for sig selv, hvilket skaber bekymring. Det støttes i interviewene blandt flere muslimer. Det påpeges, at det er en udfordring, da det reducerer muligheden for, at personer og fagprofessionelle omkring de unge kan gribe ind og bidrage til refleksion, før de unge udtrykker sig på en måde, de senere fortryder.

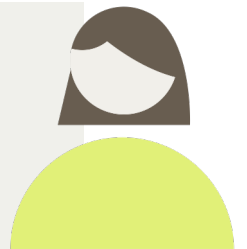
At børn og unge er holdt op med at udtrykke sig om situationen skyldes ifølge flere borgere og fagprofessionelle i nogen grad, at de unge oplever, at der er blevet slået særligt hårdt ned på mennesker som dem, når de udtrykker sig negativt om situationen. De ytrer sig derved ikke i frygt for konsekvenserne. I flere interviews med borgere fremhæves det ligeledes, at forældre fortæller deres børn, at de ikke må tale højt om situationen af frygt for at blive misforstået.

Børn og unge kan have svært ved at udtrykke store følelser

Det fremhæves af både muslimer og en fagprofessionel, at børn og unge kan have svært ved at udtrykke sig om konflikter og store følelser. Det kan lede til, at nogle udtrykker sig på en uhensigtsmæssige måde uden, at det reelt var hensigten. Det er derfor vigtigt at hjælpe de unge til at kende de lovgivningsmæssige rammer, deres rettigheder og måder at udtrykke sig på.

”Vi skal lære dem om måder at udtrykke sig på, som er indenfor lovens rammer.”

Fagprofessionel, børne- og ungeområdet

Kapitel 6

Metode og data

Metode og data

Denne rapport er en del af et undersøgelsesprojekt, der undersøger, hvordan hhv. københavnske muslimer og jøder oplever det at være muslim og jøde i København efter d. 7. oktober 2023. Heri har været et særligt fokus på at afdække ændringer i borgernes liv efter d. 7. oktober 2023. Projektet bygger primært på 30 interviews med borgere i København med hhv. jødisk (15) og muslimsk (15) baggrund. Dertil er 9 interviews gennemført med fagprofessionelle, der direkte eller indirekte er i berøring med de to grupper i København i deres funktion. Interviewene er gennemført fra oktober til november 2024. De enkelte datakilder beskrives på denne og den følgende side i detaljer:

Kvalitative interviews med alt 30 borgere hhv. 15 jødiske og 15 muslimske

Alle borgere har deltaget i telefoniske interviews af 45-75 minutters varighed. I interviewet blev borgerne spurgt ind til deres oplevelser af livet i København efter en række temaer: Tilhørsforhold til København og Danmark, Privatliv, Arbejds- og studieliv, Det offentlige rum, Private- og offentlige services, Foreningsliv samt Demokrati og den offentlige samtale og herunder sociale medier.

Udvælgelsen af borgere til interviewene

Borgerne er rekrutteret i samarbejde med hhv. Det Jødiske Samfund og Muslimernes Fællesråd, der har bistået MBC med kontaktoplysninger på et bredt udvalg af københavnere med hhv. jødisk og muslimsk baggrund.

Det har været vigtigt at sikre, at de interviewede borgere repræsenterer et bredt udsnit af perspektiver blandt de to borgergrupper i København. Derfor har MBC på baggrund det brede udvalg af borgere rekrutteret borgere til interviewene med størst mulig diversitet på parametrene i boksen nedenfor:

Parametre ifm. udvælgelse af borgere til interviewene

- **Køn:** Både mænd og kvinder indgår i datamaterialet
- **Alder:** Der er sikret bred repræsentation af aldre fra 18 til 70.
- **Fødested:** I datamaterialet er flere personer født i og uden for Danmark repræsenteret.
- **Beskæftigelse:** Datamaterialet indeholder både borgere inden for og uden for arbejdsmarkedet og uddannelse samt et bredt udsnit af forskellige professionstyper
- **Religiøse symboler:** Både borgere, der til hverdag bærer religiøse symboler, og borgere, som ikke gør, er repræsenteret i datamaterialet.

Udvælgelse af interviewpersoner

9 kvalitative interviews med fagprofessionelle

9 interviews med fagprofessionelle er udført med formål om at validere og kvalificere indsigter og oplevelser fra borgerinterviewene samt bidrage til udvikling af anbefalinger til kommunens videre arbejde. Der er udført interviews med fagprofessionelle fra følgende områder:

- Skoleområdet: 3 interviews.
- Børne- og unge området: 2 interviews med SSP og Københavnerteamet.
- Det boligsociale område: 1 interview med et boligsocialt initiativ.
- Københavns Politi: 1 interview.
- Arbejdsmarkedsområdet: 2 interviews med fagforening og NGO.

Anonymitet

Både borgere og fagprofessionelle optræder anonymt i projektet af hensyn til emnets følsomhed. Anonymitet i interviews om følsomme emner er centralt, fordi det sikrer, at deltagerne kan udtrykke sig ærligt uden frygt for negative konsekvenser, hvilket øger kvaliteten af de indsamlede indsigter.

Kontakt

Udarbejdet af
M.B.C.

Henvendelser angående rapporten kan rettes til:

CEO & Partner, Michael Moos-Bjerre

Telefon: 2624 6806
E-mail: mmb@mbc.dk

M.B.C.

Images are provided via Pexels and Unsplash with contributions from Pixabay, Yen Nguyen CoWomen, Elifinatlasi, Ahmet Yüksek and Etieene Girardet.